

Ponedeljek

Posamezna številka 50 par.

Neodvisno glasilo
javnega mnenja
Izhaja vsak ponedeljek

Izdaja in urejuje: MILAN PLUT, Cesta na Rožnik št. 5.

NAROČNINA: celoletno 12 din., polletno 6 din., četrtletno 3 din.

33. st.

V Ljubljani, dne 21. novembra 1921.

Leto I.

Nainovejša poročila.

Naš državni proračun za leto 1922.

PRIMANJKLJAJ SE BO KRIL Z NOTRANJIM POSOJILOM.

Beograd, 20. novembra. Budžetni predlog za leto 1922., ki ga je finančni minister predložil danes finančnemu odboru zakonodajne skupščine v pregled, znaša 6.257.577.864 dinarjev.

Izdatki so v budžetu sledeče razvrščeni:

Vrhovna državna uprava	598 milij. D
Ministrstvo pravde	186 "
" prosvete	460 "
" vere	82 "
" notranje	138 "
" narod. zdrav.	187 "
" zunanje	34 "
" finančno	829 "
" voj. in mornar.	1489 "
" gradjevine	274 "
" saobračaja	831 "
" pošte in tel.	238 "
" poljopr. in vode	114 "
" šume in rude	206 "

Ministrstvo trgov. in ind.	41 milij. D
" soc. politike	414 "
" agrar. ref.	56 "
Narodna skupščina	1 "
Rezervni krediti	81 "
Dohodki:	
Carina in car. takse	418 milij. D
Trošarine	390 "
Davek na poslov. promet	400 "
Komorska uprava	1 "
Invalidski davek	36 "
Državna posestva	62 "
Začasni davek na imetje	597 "
Različni dohodki	1253 "
Direktni davek	1806 "
Državno gospodarstvo	1295 "

Da se doseže ravnotežje v budžetu, bo finančni minister pooblaščen, da zaključi notranje posojilo v znesku 1 milijarde dinarjev po 6% obrestih. Posojilo bi se amortiziralo leta 1940.

Pred zaključkom konference v Portorose.

Portorose, 20. novembra. Jutri v torek se pričakuje zaključek konference v Portorose. Konference je preko karlističnega puča prišla do sporazuma, o katerem se je bilo poprej vse skrajno skeptično izražalo. Zadnje poglavje bo podpisano od zastopnikov velesil, medtem ko bodo posamezni zaključki podpisani samo od nasledstvenih držav, torej tudi od Italije, ne pa od Anglije, Francije in

Amerike. Nove podrobnosti k že znanim zaključkom niso bile pridejane. Kot najzanimivejši uspeh konference se smatra sporazum o členu, po katerem bodo vse države zainteresirane, da puste cirkulirati svoje vagono od 1. januarja 1922. Od raznih italijanskih listov razširjene vesti, da so se posamezne delegacije protivile poedinim sklepom, so neresnične in tendencijsne.

POLITIČNI POLOŽAJ.

Beograd, 20. novembra. V politični situaciji danes ni bilo nobene spremembe. Pričakuje se sedaj odgovor radikalnega kluba, ki bo razpravljal o odgovoru predsednika demokratskega kluba gosp. Davidovića gosp. Pašića, po katerem demokrati ne popuste v vprašanju notranjega ministrstva. Radikalni klub bo sklepal o tem vprašanju v torek v svoji plenarni seji. Danes se že smatra za sigurno, da bodo radikalni odstopili od svoje zahteve glede notranjega ministrstva. Zahtevali bodo samo spremembo osebe notranjega ministra, ker je le gosp. Pribičević, kakor izjavlja danes neki radikalni prvak v «Balkanu» radikalni stranki na poti.

SE «NJEGOVO VELIČANSTVO KAREL»...

Pariz, 20. novembra. «Daily Mail» poroča, da je angleška križarka s Karlom in Zito prispela v Funchal. Tamkaj so prišle na krov križarke angleške in portugalske oblasti, da ju pozdravijo. Pri izkrcanju je bila dvojica od množice z največjo spoštljivostjo pozdravljena. Karl Habsburg se je smehljaje zahvalil in nadaljeval svojo pot v vilo Viktorijo.

VELIK PRIMANJKLJAJ V NEMŠKEM PRORAČUNU.

Berlin, 20. novembra. Državni svet se je bavil s tretjim dodatnim proračunom za leto 1921., ki vsebuje prvokrat tudi znesek reparacijskih plačil, ki jih je treba izročiti na podlagi sprejetja ultimata v proračunskem letu 1921. in ki zahteva sedaj v rednem proračunu 75.1 milijard in v izrednem 17.1 milijard mark. Pri nadaljnjem padanju marke je računati z nadaljnjim zvišanjem te vsote. V splošnem računano znaša primanjkljaj za leto 1921. 161.6 milijarde.

ZBOROVANJE ZAGREBSKEGA INVALIDSKEGA ODBORA.

Zagreb, 20. novembra. Danes dopoldne se je vršilo zborovanje začasnega oblastnega odbora invalidov, ki mu je predsedoval invalid Kosendić. Razpravljalo se je o invalidnem vprašanju in o nekaterih nedostatkah invalidskega zakona. Konstatiralo se je, da se je postopalo neenako z invalidi iz Srbije in Črne gore in onimi iz ostalih krajev. V glavnem je bilo sklenjeno: Da se ne prizna centralni odbor v Beogradu, ker ni bil izvoljen, ker je delal ta odbor proti interesom invalidov iz teh krajev, in ker radi nujnosti rešitve invalidskih vprašanj ni mogoča popolna centralizacija v Beogradu. O voznih kartah naj odločujejo posamezni oblastveni odbori, proti kojih potrdilom naj bi izdajale karte posamezne železniške direkcije. Resolucija, ki vsebuje te zahteve, je bila poslana vladi v Beogradu in Zagrebu, ministrstvu socialne politike v Beogradu in poverjeništvu za socialno skrb v Zagrebu.

ITALIJA DEMENTIRA VEST O ZATVORITVI NAŠIH ISTRSKIH ŠOL.

Beograd, 20. novembra. Današnja «Pravda» javlja, da je italijanski konzulat v Zadru izjavil, da vest o zatvoritvi naših šol v Istri ne odgovarja istini. Mi pa nimamo nobenega vzroka, da ne bi verjeli rajše poročilom naših sorojakov iz Istre.

VOJN SE NE BO KONEC.

Washington, 20. novembra. Briand je podal angleškemu novinarjem sledečo izjavo: V prihodnji pomorski vojni bodo osodločevali popolnoma novi faktorji, tako da za sedaj še prav nič ne moremo vedeti, kakšno stališče bomo tedaj zavzemali. S tem je g. Briand prvič jasno pokazal na povsem nove iznajdbe, ki bodo naredile ladje z vso dosedanjo konstrukcijo v prihodnjih vojnah povsem neporabne.

VELIKE PONEVERBE V KOMUNISTIČNEM AGITACIJSKEM ODBORU NA DUNAJU.

Dunaj, 20. novembra. Te dni je prišla na Dunaj posebna komisija iz Moskve, da pregleda račune komunističnega odbora, ki je bil postavljen za Avstrijo, Jugoslavijo in Madžarsko, ter kontrolira izdatke vsot, ki jih je prejel odbor za agitacijo. Ugotovilo se je, da se za vsoto pol milijarde avstrijskih kron sploh ne vé, kam je izginila, ter da imajo poedini člani pri denarnih zavodih naložene na svoje ime zneske po 20 milijonov kron. Na podlagi teh ugotovitev je bila sedanja uprava odstavljena in imenovana nova. Med odstavljenimi odborniki je tudi neki Hamburger in Lukas. Za Jugoslavijo je bilo v agitacijske svrhe odmerjenih 100 milijonov kron, za katere se tudi ne vé, kje se nahajajo. Vsled tega je bil izključen iz stranke komunist Matuzović. Agitacijo prevzame odslej nov odbor.

Politika in morala.

Pričetkom vojne so klerikalci vpili in pisali: «Srbe na vrbe!» Ne moremo dovolj ponavljati, da to niso bili le Suštrovci, ampak da so to ali kaj sličnega delali njihovi še sedaj glavni in najuglednejši pristaši. Ne pozabimo na primer, da je prosluli kandelabrski govornik dr. Natlačen danes glavni klerikalni advokat, specialist za «Slovenceve» tiskovne pravde itd., da o fajmoštrih in drugih priganjačih sploh ne govorimo.

Samo na nekaj podrobnosti naj spomnimo svoje bralce:

Kdo je največ hujskal proti Srbom? Kdo je sedaj na primer največ raznašal vesti, lažnjive vesti, da so prodali Reko, da rešijo Skader? (Kakor znano, spada Skader po londonski pogodbi Srbiji, in je morda izgubljen zato, ker ga Srbi niso hoteli prodati za Reko niti pozneje, ko je bila Reka že itak izgubljena!)

In kdo hujska še danes vsak dan? V prikriti in neprikriti obliki! Vsak dan! Le poglejte si, kdor ima dober želodec, poglejte si hinave, kakor «Slovenca», poulične hujskače kakor je «Novi Čas» in revolverse junake kakor mariborsko «Stražo»!

Kako je bilo sedaj, ko smo morali mobilizirati, da se otresemo madžarskih klerikalnih hohštaperjev in njihovega Korlčka! V parlamentu je za klerikalce govoril poslanec Dulibić, znani bivši avstrijski konfident, ki je celo vrsto ljudi denunciral! Ampak to pot je govoril oficijelno in je zato povedal, da so klerikalci za vse ukrepe in za mobilizacijo, še celo trdil je, da je bila prepočasna. Doma so pa ti falotje pisali vse kaj drugega, in še danes trde: 1.) da ni bilo prav, da smo mobilizirali, in 2.) da to itak ni pomagalo. Seveda je «Slovenec» o vsem tem dobro informiran! Zakaj pa to pot ni citiral pariškega — sicer tudi katoliško - konservativnega, toda poštenega in zato uglednega lista «Journal des Débats», — ki je takrat pisal: «Če bi ne bila Mala antanta mobilizirala, bi danes Karel sedel kot kralj na madžarskem prestolu...»

Žrtve hujskanja.

Ko so bili radi dogodkov na Madžarskem poklicani na šesttedensko orožne vaje štiri najmlajši letniki rezerve, je bil odziv v ljubljanskem vojnem okrožju naravnost impozanten, ker se je odzvalo takoj menda 98 odstotkov vpoklicanih.

ITALIJANSKO - TURŠKI SPORAZUM.

Pariz, 20. novembra. «Havas» poroča iz Pariza, da je italijanska delegacija zapustila Angoro, da predloži svoji vladi predviden italijansko-turški sporazum.

POLJSKI POSLANIK V MOSKVI.

Varšava, 20. novembra. Ruska vlada je pristala na to, da se dr. Stepanki imenuje za poljskega poslanika v Moskvi.

VREDNOST CARSKIH RUBLJEV NARAŠČA.

Kopenhagen, 20. novembra. Carski in dumski rublji so zadnje dni poskočili. Pred par dnevi se je dobilo v Kopenhagenu 100 rubljev za 10 oerov (1 oer je 1 stotinka norveške krone), medtem ko se mora sedaj plačati za 100 rubljev 70 oerov. Zvišanje kurza rublja je povzročil veliki nakup rubljev s francoske in švicarske strani. Sklepa se, da postoji možnost da bo sovjetska Rusija plačala ruske dolgove.

Z «avtonomijo» je slično. Pri volitvah so sleparili, da so za neko samostojno Slovenijo ali nekakšen drugačen stvor, kjer bi razni Remci, Brezljji, Ogrini, Vrstovski Golci, Zeboti, Stanovniki in drugi takšni gospodje gospodarili z «avtonomno» Slovenijo, kakor svinja z mehoma, da bi kar na debelo letel denar v bisage, namreč v njihovo Zadržno banko, Gospodarsko zvezo in za razne misijone. Sedaj, ko je avtonomija tu, pa ne črhnejo besedice, ker ne vedo, kaj bi rekli...

O avtonomiji sedaj ne znajo govoriti in prepuščajo to delo oni plačani kreaturi «Avtonomistu», da se zanj peha in vodo dela. Sami so se pa vrgli na zabavljanje, obrekovanje in zavijanje, da se kar tema dela. Z eno besedico niso poprej svetovali komu, naj podpiše državno posojilo, in če je država hotela, da bo tudi «Slovenec» ali «Novi Čas» rekel dobro besedo, je morala plačati masten inserat v liste. Sedaj pa, ko tuje in žal tudi nekateri domači verižniki mrevarijo našo krono, so klerikalci z največjim veseljem vsak dan pri delu, da razbobnajo to vsemu svetu in da vsak dan kažejo svoje satansko veselje: «Se že ruši, pada!» Pri tem pa sveti Alojziji na pristno jezuitski način zavijajo oči v nebo in molijo: Vse za državo! Če potem italijanski listi ponatikujejo klerikalne ali avtonomistovske oslarije in hujskarije, jih to ne gane. Saj še pojma nimajo ti veliki državniki, kako zelo nam vse to škoduje po svetu! In če bi imeli kaj pojma, bi to vseeno delali.

Prej za Avstrijo in Bolgarijo, da škodujejo Srbom... Sedaj za zvezo z Bolgari, da škodujejo Srbom. Prej za princev Evgena in deželno avtonomijo, sedaj za največjo Jugoslavijo in za deželno avtonomijo, reci za svoj strankarski žep. Ni stranke, kjer bi ne bilo pogrškov. Ni stranke, kjer bi ne bilo slabih ljudi. Toda sami nepošteni ali pa zabitji ljudje, ti so se zbrali v SLS, da love kaline in da uničujejo naš narod.

Ker se je v vseh treh slovenskih vojnih okrožjih odzvalo vpoklicu samo 90 odstotkov, pomeni, da je bil odziv rezervistov iz celjskega in mariborskega vojnega okrožja manjši, kar je tudi razumljivo, ako se pomisli na hujskanje mariborskih klerikalnih repetilov, ki so smatrali za svojo edino in glavno dolžnost metati

državi polena pred noge tudi v času zunanje nevarnosti.

Enako delo so opravljali tudi ljubljanski manjši klerikalni listi, ki pa — kakor se je videlo — nimajo tako velikega vpliva, da bi mogli zapeljati celo vojaške obvezance k neposlušnosti. Narodna zavednost je na nekdanjem Kranjskem večja kot na Štajerskem, kjer je hujskanje klerikalnih listov našlo tudi ugodnejša tla, ker je delalo skupno z nemškutarijo.

Navzlic tem desetim odstotkom neposlušnih je bil odziv dober, ker končno je bil marsikdo tudi resnično oviran po boleznih ali čemursibodi, žrtve hujskanja bodo pa primerno kaznovane za svojo nezavednost, radi katere so dali več na hujskanje kot na svojo vojaško dolžnost. Ta kazen ne bo težka, ampak občutljiva bo vendar. Oni, ki so se pozivu na orožne vaje takoj odzvali, so že odpuščeni domov, štel se jim bo pa onih par dni, ki so jih prebili v vojašnicah, za šesttedensko orožno vajo in so na lepem dobičku. Oni, ki se niso odzvali, bodo pa morali odslužiti šest tednov v aktivni armadi in tako dobijo mnogi aktivni vojniki priliko za šesttedenski dopust, da se efektivi ne povečajo.

Vojna uprava je na ta način rešila vprašanje in priznati se ji mora, da je njena obzirnost velika, ker v nekdanji Avstriji bi bila kaznen za tako neposlušnost čisto drugačna. Pri nas je to prvi tak slučaj in najbrže se noče poseči v zadevo z vso vojaško strogostjo, zapeljancem se hoče dati prilika, da se poboljšajo.

To je popolnoma pravilno, ker rezervisti, ki se niso odzvali klicu domovine, so bili gotovo nahujskani in zapeljani. Zato je treba postopati z vso strogostjo zakona proti tem zapeljivcem in hujskačem, ker ako tudi njih ne zadene primer na in zaslužena kazen, bodo oni pri prvi priliki svoje sedanje delo proti državi ponovili. Zakon predvideva za tako krivdo težko kazn do 20 let ječe, eventualno se pa lahko glasi obsodba tudi na smrt in ako bodo hujskači in zapeljivci vedeli, da se država ne šali, bodo v bodoče bolj previdni.

Vse one, ki se v poklicu niso odzvali, se bo gotovo vprašalo po vzroku in tu se bo zvedelo marsikaj. Prav je, da se za enkrat z žrtvami hujskačev postopa bolj milo, ampak nasproti hujskačem naj se nima nobenih ozirov, interes države zahteva, da se oni kaznujejo po veljavnih zakonih.

Kaj je s centralizmom?

Za časa volitev v konstituanto in posebno za časa ustavnega boja v konstituantu se je prav veliko govorilo in pisalo o centralizmu in avtonomizmu. Tudi ko je ustava že bila sprejeta, se je veliko govorilo in pisalo o tem in demokratsko stranko so heronično napadli vsi separatisti, češ da je centralistična, da je prodala Slovenijo in podobno.

Sedaj je pa vse nekam utihnilo, o centralizmu in avtonomizmu se govori in piše veliko manj, ker razvoj dogodkov pokazuje, da je šlager o centralizmu, s katerim so separatisti tako dolgo operirali, prav malo vreden in separatisti morajo iskati nove šlagerje, ki se pa tudi izkažejo za — neuporabne.

Kaj pa je pravzaprav s centralizmom? Saj njega pravzaprav sploh ni, nasprotno, v Jugoslaviji bo toliko avtonomije, ljudstvo bo imelo toliko prilike udeleževati se direktno v raznih važnih vprašanjih, kot v malokateri drugi državi in

Jugoslavija stopa s svojo notranjo ureditvijo resnično v vrsto najnaprednejših držav.

Država je razdeljena na 26 oblasti, torej bodo te oblasti ravno dovolj velike, da se v njih lahko razvije prav bujno avtonomno gospodarsko življenje. Carinska meja bo sicer skupna za vso državo, ravnotako tudi armada in tudi vsa zakonodaja, ampak v gospodarskem oziru bodo opravljale oblasti v svojem avtonomnem delokrogu tako važne funkcije, da se našim deželam v avstrijskih časih niti sanjalo ni o tem. Važne upravne funkcije dobijo v svoje roke tudi okrajne in občinske samoupravne korporacije — skratka, naša država se decentralizira kolikor je to le mogoče, ljudstvo bo imelo res dosti prilike udeleževati se neposredno pri reševanju gospodarskih in upravnih vprašanj.

Razdelitev države na 26 manjših oblasti in še na manjše samoupravne enote pomeni pravzaprav — decentralizacijo, ker bo tudi osrednja skupna državna uprava tako urejena, da bodo njeni podrejeni uradi dobili večjo kompetenco in ne bo moralá romati vsaka zadeva v Beograd, kjer včasih na Dunaj, temveč bodo odločevala ministrstva sama o najvažnejših zadevah.

To pomeni ne samo decentralizacijo, temveč pravo demokratizacijo javne uprave. Zakonodaja naj bo ena, v vsaki občini ne moremo imeti drugih zakonov in tudi ne v vsakem okraju, ali okrožju. Pač pa je mnogo vprašanj, ki jih posamezni deli države lahko rešujejo sami za sebe in s tem olajšajo delo osrednji upravi.

Seveda, na plemenske meje se pri razdelitvi države na oblasti ni moglo ozirati, in sicer iz več vzrokov. Prvič zato, ker se nismo združili v eno državo zato, da v njej čuvamo stare tradicije, ki jih nismo mi ustvarjali in drugič zato, da se omogoči — plemenski centralizem. Ako bi n. pr. v slovenskem deželnem zboru imeli klerikalci večino, bi vpeljali gotovo v deželi tak neznosno centralizem, da si niti okraj, niti občine niti dihati ne bi upale brez dovoljenja kakega Šušteršičevega naslednika.

V par letih, ko se nova uprava vpelje in udomači, se bo videlo, kako prav so imeli oni, ki so odbili vse poizkuse razdeliti državo na plemenske enote, ki bi bile sicer v prav rahli medsebojni zvezi in v ravnotako rahli zvezi s centralo, zato pa tem bolj centralizirane v svojih lastnih mejah! Taka razdelitev države bi bil najhujši udarec v obraz demokraciji, ki hoče postaviti vso javno upravo na prav široko podlago samouprave.

Taka decentralizacija države, kot jo predvideva ustava, pospešuje gospodarski in kulturni razvoj države, separatistična razdelitev po zgodovinskih kronovinah bi ves ta razvoj ovirala, pri nas bi se vodile samo prazne državnopravne debate (Avstrija in Ogrska, Ogrska in Hrvatska) in zanemarjalo bi se vse drugo. Taka ureditev javne uprave, kakršno predvideva ustava, bo pa naravnost silila državljanu, da se brigajo za splošna gospodarska, socialna in kulturna vprašanja in v Jugoslaviji bo stopala s krepkimi koraki naprej.

Imamo centralizem, pa samo nacionalni centralizem. Dana je podlaga narodnemu edinstvu in to jezi separatiste. Upravnega centralizma ni, široko avtonomijo dobijo oblasti, okraj in občine — demokracija je zmagala nad temnimi silami, ki so hotele napraviti iz mlade Jugoslavije — avstro-ogrsko monarhijo žalostnega spomina v novi izdaji.

Spomini ob petindvajsetletnici liceja.

(«Slovenec» članek: «Hribar - Buffalo Bill.» (Po njegovi volilni zmagi.)

«Edina res odurna stvar, ki je v srce zazebla vsakogar, kdor je gledal to maškerado, je bila pa ta, da so za vozovi prešičjih hlapcev v vrstah marsikaterih hripavo se deroč — takozvane gospodične, med katerimi smo z grozo opazili gojenke e. kr. učiteljice in višje dekliške šole. Kako so se ta dekleta obnašala . . . feji! Vpila so s prešičjimi hlapci; mahala z robcem proti moškim, s katerimi so očividno že preveč znana, se kretala kakor prave zrele ptice, ki se pripravljajo za najvišji inštitut, ki ga je za njihovo ka-

riero ustvaril njihov kandidat, ki so mu vpile «živio!». To je bilo edino, kar nas je zazeblo v srce. Taka ženska mladina, ki peš caplja za vozovi, v katerih se pijani gugajo strežniki svinj, to naj je zastopnica narodnega ženstva? To naj bodo enkrat učiteljice? Vsaka poštna občina se bo branila tako učiteljico sprejeti in starši bodo z ogorčenjem protestirali, če jim pošljejo take zrele ptice, da bi «vzgajale» njihovo mladino. To je bilo ostudno. Kandidatinje za . . . . . Nekatera imena so nam že znana . . . Feji!»

Tako je pisal «Slovenec» dne 16. sušca 1906, ko je bil njega izdajatelj najspodobnejši klerikalec dr. Ignacij Žitnik (kaj bi bil šele pisal kdo drug!) in ko je bil odgovorni urednik Mi-

Možje časa.

IX.

Petrič — on vse bi dal,
da imeniten bi postal.
V «Napreju» je nekda j podelal
na kamenček se vsak kot psiček,
prebrskal konjsko figo vsako
na cesti je kot lačen ptiček.

A nihče zanj se zmenil ni,
zato speljal duhá moči
v «Avtonomistove» je vode.
Zdaj tam v fragmentih «vice» gode,
za hec republiko vstanavlja
in za ministra se pripravlja.

V njem sila udarca je prav mala,
še dolgo on ni Peter — skala,
ker žalibog je naš Petrič
od skale le kosič.

X.

Ah, Figeljfogelj, Figeljfogelj!
Nanj skor' smo pozabili že . . .
Da tud' o njem se včas' kaj čuje,
za to že sam pobriga se.

Historik literaren on
pred kratkim je postal,
da prvi narodni soč'jalec
je bil Gregorčič, je dognal.

Italijanski strah.

Oropali so nas na vseh koncih in krajih. Korotan, Goriško, Notranjsko, Trst, Istra, Reka, Zadar in Lastovo — vse to je padlo v njih nenasitno žrelo, ali pa drugim neopravičenim, samo da je od nas bilo odtrgano.

In oni sami se dobro zavedajo tega, da so ropali in da so dežele in mesta, s katerimi so razširili svojo vzhodno mejo, čisto navaden plen, dobljen v neenakem boju in da bo ta plen pri prvi priliki treba braniti — in tega se Italijani bojijo.

Čudno: štiridesetmilijonski narod, velsila, pa se boji Jugoslavije, ki ima komaj eno tretjino njenega prebivalstva in bi potemtakem Italija lahko postavila v vojni proti vsakemu našemu bataljonu cel polk! In vendar se nas Italija boji že danes in tega strahu niti ne prikriva, ker na naravnost nesramen način izkorišča politično konjunkturo, da nas oškoduje kjer le more. Čutili smo to povodom beneškega sporazuma in to čutimo tudi pri določanju albanskih mej.

S tem, da nam je zaprla dohode na morje, je za več let zavlekla začetek našega gospodarskega razmaha, ker nova pristanišča in nove železniške proge se ne napravijo v eni noči in tudi ne v enem letu. Na ta način je Italija odgodila dan obračuna, da ga pa popolnoma izključi, je začela delati obroč okolu nas, da v slučaju potrebe ne bi stala sama proti nam.

S tem obročem pa Italija nima posebne sreče in čim dalje, tem sigurnejši bo naš hrbet. Tudi to uvideva Italija in ker je je sam strah, da ugrabljenega plena ne bo mogla zadržati v svoji posesti, zahteva — zmanjšanje naše vojne moči. S tem predlogom je prišla pred washingtonsko konferenco. Ona ne zahteva naravnost zmanjšanje naše vojne moči, ker jo je vendar še malo sram, temveč govori o balkanskih državah, pri čemer gotovo ni mislila na Rumunijo, ali celo Bolgarsko, ki že po mirovni pogodbi ne sme imeti takorekoč nobene armade. Mislila je Italija samo na našo armado, ki bi jo rada videla reducirano na minimum, da bi ona brez skrbi uživala sadove svojega ropu na našem ozemlju.

XI.

Ojej, kako nas ta mrcvari,
ta venomer železničari!
Ko le mal' bolj premislil bi,
kar piše ino govori.
Le dobra volja nič ne 'zda,
če s fantarijo se vozla.
Drugače mož je poštenjak.
Kedo je to, pozna ga vsak.

XII.

Črni lasje, žolt je nos,
prelepo prepeva kos.
V Ptuj govoril je elegant,
nasprotniku čast je kradel fant.
Zdaj pa sodbe se boji,
mirno Brandner zdaj sedi . . .

XIII.

Veselo na strehi skače kopun,
Verze veselo kuje Bračun.
Kadar mu pevska žila ne bije,
v cajtenge piše profax polomije.
Kadar pa še bolj se hoče blamirat,
študente poskuša grdo kujonirat.
Mož je pred kratkem pismo dobil,
in se nad njim je hudo jezil,
ker mu je fant anonimno dokazal,
da se profax je v računih pomazal.
Zdaj disciplinarter išče Bračun.
Raje spet verze kuj, dobri kopun!

Iz tega pa ne bo nič — res nič, četudi bodo tudi Francozi najbrže v vsem podpirali svoje laške zaveznike, kakor se antantine države sploh v vsem medsebojno podpirajo, imajoč pred očmi stari rek «do ut des» in v prepričanju, da bo njihovo nasilje vladalo ko konca sveta.

Režim, ki ga uvaja antanta v evropske razmere, je nasilen in izziva odpor. Nasilja nikdar dolgo ne trajajo in vsi narodi, ki so vladali z nasiljem, so morali to drago plačati. Kakor verujemo v večno pravico, tako verujemo tudi za osvoboditev tlačanih in izkoriščanih evropskih narodov od nasilj, ki jih izvršujejo nad njimi tri države, ki so v svetovni vojni zmagale — največ — s pomočjo onih, ki se sedaj ne nahajajo več v njihovi družbi. Ko bi Rusije ne bilo, bi bili Nemci prav kmalu v Parizu in Rusija bo vstala, če ne danes, letos ali prihodnje leto — njen čas bo prišel in predložila bo svoj račun.

Tudi mi predložimo naš račun Italiji — Italiji Mussolinija in d' Annunzia, ker z Mazzinijevo Italijo bi lahko živeli v najboljšem prijateljstvu, četudi je bil ta mož goreč italijanski rodoljub. Današnja Italija nima Mazzinijev, ona vodi politiko Mussolinijev in d' Annunzijev, torej politiko cirkuških harlekinov, ki je nekaj časa lahko uspešna, ali satno nekaj časa.

Italijanski strah je velik in on nas samo krepi v naši samozavesti. Pokazali bomo, da je ta strah utemeljen.

KAKO SO SE NEKATERI LISTI SPOMNILI OBLETNICE RAPALLSKE POGODBE.

«Jugoslavija» z enim uvodnikom, pa basta.

«Slovenec» brez besede.

«Novi čas» pa z oslarijo, da je kriv te pogodbe — ruski sveti sinod.

Oprostite, — nočemo delati krivice:

«Novi čas» je prinesel še eno notico o tej obletnici. Povedal je namreč, da nas je Vesnić v Rapallu prodal. Ta falot — namreč «Novi čas», — hinavsko zavija oči v nebo in obenem krade čast mrtvem poštenjaku, ki mu noben klerikalec ne bi smel niti čevljev obrisati.

hael Moškerc. Tisk je preskrbela Kvtoliška tiskarna, in vsi tisti gospodje, ki so sedaj člani klerikalnega zastopstva v parlamentu in v občinskem svetu in v strankinem glavnem in mestnem odboru, so že tistikrat bili v njej in so že tistikrat odobraval pisavo «Slovenca» in njegovo politiko, in delajo to še danes. In obenem je ta list po svoji navadi denunciral, rekoč: «Mi apeliramo na šolska vodstva, naj mlo postopajo proti ubogim zavednim žrtvam, toda deželni šolski svet naj korenito obračuni s podrejenimi faktorji, ki se ne zavedajo onih dolžnosti, ki jih nalaga pedagogika», namreč kuš pred klerikalci.

Ko smo prečitali ta duševni izdelek klerikalizma, še enkrat kličemo iz polnega grla: Živela avtonomija, živela

kultura, živio katoliški socijalizem in sploh cela Jugoslavanska tiskarna s svojo SLS + NSS (kliko) itd.

Da se vendar ne pozabi prošlost, ki ni še tako daleč za nami, bomo še večkrat posvetili v prejšnje letnike «Slovenca», v poduk «Straži», «Novemu Času» in tistim bedakom, ki še vedno verujejo klerikalcem in oni enesesarski klikli, ki jih podpira.

Ponatisnili smo zgorajšnji spominček iz «Slovenčeve» kulturne zakladnice ob petindvajsetletnici liceja, da se ne pozabi edini kulturni prispevek, ki ga je klerikalna stranka imela za ta zavod, nad katerim hoče sedaj zopet zagospodovati s pomočjo klike v vodstvu NSS.

O šolskih mašah.

Končno je prišlo tudi pri nas na vrsto predele vprašanje o šolskih mašah. Že davno so si posamezni ljudje želeli, da bi se v tem oziru tudi mi nekoliko osvobodili. N. pr. v nedeljo polpeti je hotel iti družina ven v prosto prirodu in to ni bilo mogoče, ker je moral otrok — k maši. Ni dvoma da bi tak sprehod otroku več koristil nego posedanje v za-
dubliha cerkvenih prostorih. Saj je vsa priroda velik tempel božji in pravi človek moliti tam svojega boga bolj, nego v praznih cerkvenih molitvah.

Zato se je pri nas že prej pojavljala zahteva, naj se nedeljske maše ukinejo. Po prevratu se je to povsod zgodilo — samo pri nas ne. Edino pri nas je bil še profesor ali učitelj policaj, ki je moral v cerkvi nadzirati službo božjo. Koliko je taka prisiljena pobožnost vredna, je nam itak znano. Viš. šol. svet je nekako nerad sklenil to, kar je bilo v smislu nove ustave. Bal se je napadov, to je razumljivo. A ti napadi so neopravičeni kajti katehet lahko bere mašo za svojo šolo in oni večini, ki hočejo, ali če stariši to zahtevajo, pridejo k tej maši. Ostalo bo torej vse kakor je bilo, samo, da ne bo več prisiljene in policijsko nadzirane pobožnosti. Ta pa itak ni nič vredna. Namesto učiteljev in profesorjev naj gredo stariši k šolskim mašam in naj tam mladino nadzirajo, ako katehet ne more doseči tega, da bi se mladina dostojno vedla. S tem sklepom bo torej samo konec policijskih maš. Učitelj in profesor nista zato tu, da bi bila cerkvena policaja. Služba božja je sveta stvar in dolžnost katehetov je, da mladino vzgajajo v tem smislu. Krik, ki ga dviga klerikalno časopisje, je torej odveč — gre za popolnoma naravno stvar. Ako hočejo stariši pošiljati otroke v cerkev, je prav, lahko gredo tudi sami z njimi, če pa ne, je to njih stvar. Siliti koga v verskih stvareh je nenaravno in brez vsake vrednosti. Le ona pobožnost, ki izhaja sama iz sebe in je resnična, je kaj vredna. Vsi, ki so šli skozi šole, bodo priznali, da so maše s profesorji-policaji bile prisiljena stvar brez vsake moralne vrednosti. Zeletj je torej, da se naši stariši zavemo važnosti tega sklepa, da spoznajo, da se nikomur nič ne jemlje, da se le nasilno neče nikomur nudit tega, česar ne mara. Neprisiljene šolske maše bodo več vredne nego dose-
danje prisiljene in staršem bo ugodeno, ker v tem oziru v nedeljo ne bo treba imeti ozirov. Kakor rečeno: to so že izvršili povsod — mi smo zadnji. Več pravega verskega čustva, pa manj prisiljenosti bo v korist naši vzgoji. Ravno prisiljenost je pogosto ubijala pravi cerkveni čut.

Vemo, da gospodje iz klerikalne stranke ne bodo s tem zadovoljni. Njim ni za vero, ampak za komando. Stariši pa se morajo zavedati, da so končno njih otroci osvobodjeni policijskega v verskem oziru in da je s tem šele dana možnost, da postane vera nekaj naravnega, resničnega, namesto dosedanjih vsiljenih in prisiljenih maš, ki niso imele verske vrednosti.

Prav jim je!

Avstrijske čete »zavzemajo« Burgenland in dunajski listi z nekakim ponosom poročajo o »Vormarschu«, ki se vrši v najlepšem redu in popolnoma po načrtu. Še hvaleti bodo začeli posamezne poveljnike, po stari navadi in »Neue Freie Presse« je že z vso natančnostjo opisala živahno življenje in pridno delo v avstrijskem »generalnem štabu«, kjer imajo špeci-
jalne karte Burgenlanda in kjer se stekajo telefonske žice od vseh oddelkov o »Vormarschu«.

Smešno, podobno opereti. Madžarske tolpe so se umaknile, ker je budimpeštanska vlada spredila, da Burgenlanda ne bo mogla obdržati v svoji posesti. Avstrijske čete so vkorakale v posamezne kraje in pri tem menda niti ena puška ni počila, niti kapljica krvi se ni prelila, ker so te čete pač prišle v kraje, kjer ne samo da ni bilo oboroženih braniteljev, temveč nobenih pravih oblasti sploh.

Pa pustimo Avstrijcem to veselje, da zopet enkrat malo porenominirajo s svojo »armado«, saj posebnega veselja v Burgenlandu menda takolitako nimajo.

Sopronj z okolico je njihova velika skrb. Sopronj so že določili za glavno mesto Burgenlanda in mesto bi bilo tudi

pripravno za to, ampak v Benetkah so Avstrijci sami privolili, da se izvrši v Sopronju in okolici plebiscit.

Potrebe ni bilo za to privolitev nobene. Avstrijci bi se morali postaviti na stališče mirovne pogodbe in odkloniti vsako spremembo njenih teritorialnih določb. Plebiscit pa pomeni spremembo teritorialnih določb mirovne pogodbe, ker Sopronja Avstrija ne dobi kar tako, temveč še-le v slučaju ako se prebivalstvo po svoji večini izjavi za Avstrijo.

In ta reč ni tako sigurna, kakor bi si Avstrijci to želeli. Sicer je večina prebivalstva, ki bo glasovalo, nemške narodnosti, ampak — na Koroškem je bila tudi slovenska večina!

Avstrijci že govorijo in pišejo o madžarskih metodah na plebiscitnem ozemlju. Čudno: te metode so močno podobne — nemškim metodam na Koroškem. Celo Italijani so tukaj, kakor so bili tam in kakor so ti Italijani stali na Koroškem z dušo in telesom na strani Nemcev, za katere so tudi javno agitirali, tako stojijo v Sopronju tudi z dušo in telesom na strani — Nemcev? Kaj še! — Madžarov!

To so seveda morali zapaziti tudi Avstrijci; spomnili so se na koroški plebiscit in postalo jim je tesno pri srcih.

Prav jim je. Kaj so se pa dali speljati na led od Italijanov? Ali so bili tako naivni, da so mislili, da bodo Italijani tudi v Sopronju na njihovi strani? Ali so Avstrijci tako naivni, da pripisujejo postopanje Lahov na Koroškem italijanskim simpatijam in prijateljstvu do njih? Komu so pa Italijani še bili pravi in odkriti prijatelji?

Avstrijci bi vendar lahko dobro poznali Italijana — tako dobro, kot jih poznamo mi. Ako so navzlic temu tako naivni, da se dajo speljati od Italijanov na led, potem je čisto prav, da izgubijo Sopronj, ki bi ga lahko imeli brez vsakega plebiscita.

Velika defraudacija v dobrodelne svrhe nabranega denarja.

Spominjamo se, da sta se na ljubljanskem kolodvoru pri gašenju požara smrtno ponesrečila dva vrla požarna bramboverca. Za podporo njih siromašnih svojcev se je nabralo precejšen znesek, ki bi jim bil za nekaj časa znatno v pomoč. — Gasilno društvo je tudi privedlo velik cvetlični dan in imelo znaten uspeh. Toda večji del obeh zneskov, skupno nad 80 tisoč, reci osemdeset tisoč kron, je izgnilo. Denar je porabil mladi blagajnik Ciril Kemperle, ki je živel na veliko, rad nastopal fino in kavalirsko, ter rad sodil in obsojal na vse strani. O tem denarju je že na zadnji seji občinskega sveta bilo stavljeno vprašanje. Sedaj se pa krivec nahaja že v zaporih. Zanimivo je, da je bil mladi elegantni Ciril eden glavnih agitatorjev za NSS pri obeh zadnjih volitvah. Skakal je naokrog, pregovarjal mlajše volilce, hujskal in popival po vseh oštarijah, raznašal cele šope »Nove pravde«, letal po vseh agitacijskih lokalih, širil laži o bankokratih, in končno je slavil uspehe proslule enesesarske klike, uspehe nad zapeljano pošteno mladino.

Sedaj je jasno, odkod mu novac takrat, in odkod njemu takšna vnama, s katero je med gasilci zbiral pristaše NSS, se dal izbrati v odbor in se potem polastil blagajne. Temu je politika res nesla!

No, pa mu bo tudi sedaj ravnatoko, kakor proslulemu agitatorju Avblju, ki je potem okradel lastno sestro in tudi sedaj sedi.

Če so tudi mnogi volilci še mladi, bodo pa le prihodnjič vsaj nekoliko premislili, predno zaupajo raznim najhujšim agitatorjem znane klike, ki komandira v NSS.

Malkontentov drobiž.

O naši valuti, njenem padanju, potem naraščanju in zopetnem lahmem padcu govori, ugiblje, svetuje, predlaga itd. vsa Jugoslavija. Največ se to vprašanje rešuje zvečer v gostilnah pri litru vina. Bratci debatirajo in sklenejo končno: »Tako bi moralo, pa bi naša valuta lahko stala vsaj tako visoko, kot je češkoslovaška. Mi bi morali več izvažati, naša industrija bi se morala podpirati, naši domači izdelki bi se morali bolj spoštovati doma...« Vinski bratci to dobro vedo in zato spoštujejo domači vinski

izdelek. Oni rešujejo vinogradnike in ako so rešili en stan iz krize, so tudi mnogo pripomogli k izboljšanju naše valute. Prav tako pametno rešuje našo valuto naše žensstvo. Nedavno je neko žensko društvo sklenilo bojkot inozemskemu luksuznemu blagu in to seveda potem, ko so si vse dame nakupile na Dunaju že dovolj robe, kar pa nič ne stori. Da je le dobra volja — in to je dovolj.

Naše časopisje se vse premalo zanima za oddaljene narode. Tako se skoro nič ne peča z Indijanci, Avstralci in afriškimi rodovi. Edino »Jugoslavija« je izjema. Ta je prebila led in piše o narodnem prebujenju afriških rodov. Tudi »Delavske Novine« še grejo. Te se pečajo z vsem svetom, zato tudi ni čudno, da so jim domače razmere bolj tuje in da jih vidijo bolj s širokega stališča. Zato nam pa vsaj kaj novega povedo, česar še mi ne vemo. Še-le iz »Delavskih Novic« smo izvedeli, da stane naša mobilizacija 1000 milijonov. Česa — ali dinarjev, kron, frankov, dolarjev, to ne pride v poštev, saj vendar nismo tako malenkostni. »Delavske Novice« še mnogo obe-tajo, čeprav so jih zaradi preživalnega opisovanja boljševojkov zaplenili.

Sijajno! Tako moramo nadaljevati! Socijalistične stranke po glasom »Jugoslavije« že pričele delovati s polno paro v mestnih zastopih. V Ljubljani se je posebno odlikoval socijalist Ogrin, ki je očital demokratom, zakaj niso že pred 30 leti spravili sedanje ustave pod streho. Sedaj je lahko delati, pa prej, prej, takrat so se morali pokazati... pravi demokrati! Prejšnjemu občinskemu svetu moramo dokazati, kako je bil za nič! Socijalist Kočmur, odstavljeni ravnatelj — to so pa res absolutisti, ti vladinovi, — ta gospod je torej pogruntal uprav osupljivo reformo občinskih financ. Podrimo vse kasarne, — s tem dokazemo tudi svoj antimilitarizem, — parcele prodajmo, cigle pa shranimo na posebnem skladišču, ker njihova cena neprestano raste! Ko bodo dovolj dragi, jih prodajmo in — občinske finance so rešene! Z denarjem napravimo komunalno banko. Kočmur bo za ravnatelja. Z dvema ali celo s štirimi konjskimi silami se bo vozil poteh po bulvarjih, gledat, kako gori elektrika njegovih drugih konjskih sil.

Lovoričke »socijalistov« ne puste spati neumornemu Stanovniku. Zato je pogruntal sijajen načrt. Najprej mora licej priti pod klerikalno šibo. Potem pridejo nune, najprej v kuhinjsko šolo, pozneje v razrede. Vam bomo že dali kulturni boj! Še je Stanovnik na straži! Vse to je dokaz, da ima »Jugoslavija« čisto prav, ko piše, da se že pozna delovanje socijalističnih strank v mestnih zastopih. Res, pri mestnem liceju se že pozna! Stanovnik komandira, NSS maršira. Škoda, da »Jugoslavije« ob pondeljkih več ne bo. Bo pa že v drugih dneh izgubo »not spravla« Kdor je pravi malkontent, ne izgubi zaupanja v končno svojo... polo... oh., zmago, sem hotel reči, pa se mi je zareklo, ko sem pa tako navajen.

»Radikala« že dolgo nisem bral. Mesto njega je pa pred kratkim »Slovenski Narod« dal prostora gribeljskemu rojaku, profesorju Zupaniću, ki je pripovedoval, da moramo dobiti pluralni volilni sistem. Tako je prav! Kar nas je malkontentov, si moramo razdeliti delo. Vsak po svoje, je rekel tisti, ki je s svedrom kravo drl: Zupanić s pluralom, Sajovic s Kočevarji, Deržič z ajzlponom, Brandner z dolgim jezikom, Stanovnik s komando, Vrstovšek z banjami, Ogrin z demobilizacijo, Prepeluh z avtonomijo, oblačilnico & Co., Kočmur s cigli in konjsko silo, »Novi Čas« z obrekovanjem in socijalizmom, Novačan z »Našo vasjo«, Sever z razmejnitveno komisijo, Erjavec, Kraigher in Šerko s kulturo, »Domoljub« s kmeti, »Slovenec« z »inteligenti«, mariborska pularda z »n. s. idejo«, — prmejkuš, lepa rajda nas je! Samo tega ne vemo: Kdo nosi med nami zvonec? Morda se pa domislil do prihodnjik!

Nadzorstvo deviznega in valutnega prometa.

Protiv verženju z valuto in uničevanju naše krone.

Kakor znano se vršijo v Beogradu že več dni posvetovanja med predstavniki Narodne banke in zastopniki sindikata bank glede zaščite naše valute. Zadnja poročila prinašajo vest o sodelovanju Narodne banke s privatnimi bančnimi podjetniki, ki naj skupno ustavijo nadaljnje padanje naše valute. Kontrole nad nakupom deviz, potrebnih za uvoz blaga bodo vodili delegirani gospodarski faktorji in predstavniki finančnega ministristva. Devize se bodo prodajale po dnevnem tečaju.

Taka rešitev nadzorstva deviznega in valutnega prometa v naši državi pomeni kompromisno formulo med dvema ekstremnimi mnenji, ki jih zastopajo privatni gospodarski krogi in naše finančno ministristvo. Na eni strani zahteva po ohranitvi svobodne trgovine z valutami in devizami, na drugi strani prve dni v svet lansirana vest o popolni monopolizaciji denarnega prometa. Med temi dvema tečaji se je vrnila kopica raznih nasvetov, ki so običajno karakterizirani po svoji neizvedljivosti, oziroma brezuspešnosti, tako: pogreta stvar z devizno centralo, monopolizacija celokupnega deviznega prometa potom bančnega sindikata, ki bi imel dva odseka: eden za nakup, drugi za prodajo deviz, predlog na sestavi sindikata na altruistični (?) podlagi, o monopolu samo naših deviz itd., itd.

Zadnja vest o sklepih konferencie, ki pa je še toliko pomanjkljiva, da si njej ni mogoče ustvariti sodbe, z ravnokar naštetimi predlogi in končno od malega števila finančnikov predlagana popolna monopolizacija merijo složno in skupno protiv doslej obstoječi svobodni trgovini. Ta bela telesca so dokaz, da v krvi nacionalnega gospodarstva ni nekaj v redu.

To je tudi res. Če opazujemo lestvico draginje v zadnjih mesecih in vidimo, kako se dnevno izpreminja »standard of life« našega nastavljenca s fiksno plačo, če zasledujemo 50- in več odstotno zgubo vrednosti in kupovne moči našega denarja, moramo priti do spoznanja, da je vsestransko, neumorno in strokovno delo na počasnem pa trajnem zdravljenju naše valute eksistenčno vprašanje naše gospodarske in politične svobode.

Ni lahka diagnoza finančne boleznai, tem težja je terapija. Opozicijsko časopisje je našlo v svoje politične namene edini vzrok padanja valute: nespособnost in koruptnost vladne večine. Ozdravljenje valute vidi v čisto enostavnem sredstvu: v zmagi opozicije. To pa so sredstva za pridobitev volilne mase, ne pa za ozdravljenje valute.

Pri iskanju zdravila za valuto naj se ozremo v Nemčijo, ki kaže pri padcu marke podobne pojave draginje kakor pri nas. Tudi tam je glavni vzrok take ostre devalvacije privatna netrgovska špekulacija, ki jo je treba na en način odstraniti.

»Frankfurter Zeitung« od dne 11. novembra prinaša o novem zaščitnem zakonu valute prav dober članek. V njem se čita, da namerava Nemčija najprej odstraniti od špekulacije z marko privatnika, ki se nepoklican vmešava v trgovino z valutami in devizami, povečava strah in paniko ali neopravičeno upanje in dela na ta način zmešnjavo. To pa naj se zgodi na ta način, da se sicer ohrani popolna svoboda devizne trgovine, da pa dobe denarni zavodi nalog voditi vse naloge za prodajo in nakup valute in deviz s strani privatnikov netrgovcev dvojno. En primer bodo morale poslati na davčne urade, ki bodo merili davke privatnim špekulantom po njih-
vih dispozicijah. S tem sicer ne bo varovana trgovska tajnost, pač pa svoboda trgovanja. Tak zakon bi tudi pri nas več zalegel, kakor pa razni altruistični sindikati. Če bi pri tem začeli s sistematično organizacijo obmejne službe, odstranili malobrižnost varnostnih organov na mejah in poostriili kazni za tihotapec, bi bil to mogoče prvi korak na potu ozdravljenja naše valute.

Naše bilo je od pamtveka vse Primorje in ves Korotan, naši bodo spet Celovec, Reka, Zadar, Trst, Devin, Pulj in Seeljan.

Morilka šestih mož.

V Parizu se te dni odigrava zanimiva razprava proti nekemu Landruju, ki je obtožen umora nad enajstimi ženami. Ves svet z napetostjo sledi procesu, v katerem se obnaša obtoženec nenavadno mirno, ravnodušno in cinično. Pred sodniki, porotniki, občinstvom in ječarji zatrjuje, da je nedolžen. Hladnokrvno prezira obtožbo in kadar ga hoče sodni stol spraviti v zadrego z nepričakovanim vprašanjem, zažmuri, zameži, pomolči — in mučnega trenutka za «nedolžnega» morilka je konec.

Tako je v Parizu. Podobno senzacijo pa ima tudi ameriški San Francisco. Kakšne vrste je, ta reč se bo pojasnila takoj.

Gospa Barbableu.

Je širom ameriškega sveta znana dama. Njeno pravo ime je Lidija Southard; naziv Barbableu si je pridobila šele v zadnjem času, odkar si je napravila ime s svojimi zločini.

Zastrupljanje

mož je povzdignilo gospo Southard ali Barbableu v vrsto zločincev. Njena metoda za pošiljanje ljudi na oni svet je bila sila enostavna; posluževala se je namreč v vseh slučajih

arzenika,

to je strupa, ki služi navadno za uničevanje podgan. Gospa Southard-Barbableu pa je s strupom za podgane usmrčala tudi moža, kar kaže, kako malo spoštovanja je gojila do njih.

Žrtve

je zavdajala po natančno premišljenem načrtu. Prvega moža je zastrupila z dozo čistega arzenika, drugemu je primešala strup v vino, tretjemu v čaj, četrtega je omamila s strupom in ga potem med sprehodom po obali pahnila v morje. Šele pri

šesti žrtvi

so prišli morilki na sled, ker so našli strup na dnu posode, v kateri je gospa Southard-Barbableu varila pijačo, ki je povzročila smrt. Na podlagi tega odkritja so oblasti utrdile, da je tudi ostalih pet mož žalostno umrlo nenaravne smrti, posebno vsled tega, ker so umirali tako naglo zapovrstjo in so bili pred poznanstvom z gospo Southard-Barbableu pri dobrem zdravju.

Morilka

je žena prijazne zunanosti, komaj nekoliko mesecev nad 30 let stara in nad vse očarljiva prikazen. Moške naravnost fascinira. Konverzira ume izredno duhovito; na ta način jih zaplete v svoje mreže, v katerih jih poslej zadavi.

Svrha zastrupljenj

pri gospe Southard-Barbableu so bile zavarovalne premije, za katere so bile žrtve zavarovane za slučaj smrti. Pri petih možih se je gospe posrečilo denar dvigniti, šesti poskus pa jo je stal svobodo, katere so jo oblasti rešile na ta način, da so jo zaprle v

ječo,

kjer podjetna mlada šestkratna vdova premišljuje svoje grehe in čaka na pravorek ameriškega sodišča. Ameriški listi poročajo, da bo imela porota v slučaju gospe Southard-Barbableu izredno težko stališče, ker gospa s svojim nenavnim nastopom okolico takoj ume pridobiti zase. Zategadelj bo treba tudi pri sodnikih San Franciscu posebne izbire. Obravnava proti gospe ne bo lahka tudi zato, ker sta se med občinstvom že stvorili dve skupini, od katerih nastopa ena proti obtožiteljici, druga pa je odločno zanj. Proces bo torej velezanimiv, pravcati ameriški protitež sedanji evropski aferi Landru, ki se odigrava pred pariškimi sodiščem.

Zapiski.

Opazovalci. Klerikaleci so izjavili, da bodo v zakonodajnem odboru, kjer se razpravlja o razdelitvi države in o delokrogu avtonomnih enot, samo — opazovalci. To, seveda, zato, ker so proti vidovdanski ustavi in ker klerikaleci vendar ne morejo imeti nobenega upanja več, da bi se ustava spremenila v njihovem smislu, hočejo menda ostati v narodni skupščini samo opazovalci za vse večne čase, oziroma vse dotlej, dokler se bo med nami še dobilo tako nespametnih ljudi, ki bodo oddali svoje glasove pri volitvah — opazovalcem. Ljudstvo zahteva od poslancev, da delajo in storijo kaj, klerikalni poslanci, ki imajo vedno polna usta o zahtevah in potrebah ljudstva, pa v parlamentu lepo «opazujejo» in vlečejo po 120 dinarjev na dan — za pasenje lenobe! «Lepi» so to poslanci!

Nemščina v naših šolah. O tem vprašanju se je pečal višji šolski svet, ker razmere, ki v tem oziru še vedno obstojajo pri nas, nikakor več ne odgovarjajo času, v katerem živimo. Ne mislimo, da je treba nemščino popolnoma opustiti in jo nadomestiti s kakim drugim živim jezikom. Nasprotno, znanje nemščine nam bo vedno potrebnejše od znanja drugih živih jezikov, ker s Francozi in Angleži ne pridemo — v splošnem — v skoraj noben stik, z Nemci pa prav pogostoma in ti stiki z Nemci bodo — posebno na gospodarskem polju — vedno intenzivnejši. Zato se le učimo nemščine, ampak iz naših ljudskih šol naj ona izginje. Nikjer na svetu se v ljudskih šolah ne poučujejo tuji jeziki, samo mi delamo izjemo, kakor bi bila naloga osnovne šole delati — poliglote. Osnovna šola naj vzgaja, samo učnjo srbsko - hrvatskega jezika, ki ni noben tuj jezik in ne bo delal otrokom nobenih težav, naj se posveča malo večja pozornost kot do sedaj.

Moka, iz katere ne bo kruha. Poroča se, da so določile velike sile bivšemu cesarju in kralju Karlu lepo apanažo v znesku 200.000 angleških funtov na leto, kar bi odgovarjalo približno znesku šest in pol milijonov naših dinarjev! To je res nad vse kavalirsko, da se da tako visoka apanaža bivšemu vladarju, ki nima skrbeti za drugega, kot za sebe in svojo družino. To kavalirstvo se more razumeti samo tako, da velike sile k tej apanaži ne mislijo prispevati niti vinarja iz svojih blagajni, temveč bi apanažo morale plačevati — nasledstvene države! Tako, s tujim denarjem bi bil vsakdo kavalir, ali nasledstvene države niso tako neumne, da bi šle na lim, vsaj one države ne, ki so združene v mali antanti. Karel ima na Madžarskem velika posestva, ki gotovo toliko donajajo, da on s svojo družino lahko prav lepo izhaja s temi dohodki. Naj živi na Madeiri kot «distingviran tujec», ne kot cesar, kar že zdavnaj ni več. Ne, iz te moke pa ne bo kruha in ga tudi — ne sme biti.

Razno.

— **Koroški Slovenci se gibljejo.** «Koroški Slovenec», glasilo koroških zaslužnih rojakov, prinaša v zadnji številki spomenico «Političnega in gospodarskega društva za koroške Slovence», ki se je predložila po koroških slovenskih poslancih koroškemu deželnemu glavarju. Spomenica zahteva: 1.) Razpust Heimatiendesta in ustavitve vsakega političnega delovanja istega. 2.) Otvoritev slovenskih zasebnih ljudskih šol v Št. Jakobu v Rožu in v Št. Rupertu pri Velikovcu. 3.) Ljudskim potrebam odgovarjajočo jezikovno preosnovo ljudskih šol koroških Slovencev. 4.) Zastopstvo koroških Slovencev v deželnem šolskem svetu. 5.) Sprejem v deželno ozir. državno

službo vseh duhovnikov, učiteljev, uradnikov, nameščencev in delavcev, ki imajo domovinsko pravico na Koroškem, a so bili po plebiscitu zavrnjeni. 6.) Ureditev poštne razmere na Slovenskem Koroškem na ta način, da se bo dalo poštne uprave strogo naročilo, dostavljati adresatom tudi slovenske pošiljke (list «Koroški Slovenec»). 7.) Odstranitev vsakojakih težkoč glede potnih listov. zlasti tudi za take koroške Slovence, ki so bili primorani poiskati si svojo existenco v Jugoslaviji. 8.) Zagotovitev servitutnih pravic ob priliki razmejitve, ki jih imajo obmejni prebivalci onstran državne meje. — Koroški Slovenci se torej hlabro držijo in jih ne bo tako lahko pozobati, kot so si Nemci po plebiscitu predstavljali.

— **Mučeništvo župnika Magajne.** Iz Rakitne nam poročajo: Človek bi dejal, da se bo naš župnik Magajna, žigogan pred vso javnostjo kot sodomski grešnik, skrnil pred celim svetom od sramote. Toda to se ni zgodilo, temveč se je postavil na stališče mučeništva in je že drugo nedeljo po obsodbi zatrl celotno s prižnice, da je po krivici obsojen, češ, «saj mi niso niti mašništva vzeli». Za časa bira se je neprestano prepiral s kmeti, sedaj pa jih vabi, naj zbirajo denar za nove zvonove. To pa je popolnoma nepotrebno, ker bi za zvonove zadoštal izkupiček za les, posekan v cerkvenem gozdu. Les je prodan, toda sam Bog vé, kam je izginil denar. V šolo Magajna sploh ne pride več poučevati veronauka. Sicer pa mi farani tudi ne maramo, da bi naše otroke poučeval. Naravnost neverjetno je, kako sme on še vedno vršiti cerkvene posle. Odločno zahtevamo, da nas škof reši takega dušnega pastirja.

— **Pameten ukrep.** V bodoče bomo imeli samo dva narodna (državna) praznika: kraljev rojstni dan in 1. december, kot spominski dan narodnega ujedinenja. Potrebno bi tudi bilo, da bi pravoslavna cerkev sprejela novi (gre-

gorijanski) koledar pri praznovanju svojih praznikov, ker se izgubi mnogo dragocenega časa tudi s tem, da se isti praznik (Božič, Velika noč) praznujejo po dvakrat. Pri nas se to toliko ne čuti, ampak pozna se tam, kjer žive pravoslavni in katoličani pomešani, v uradih in povsod. Pravoslavna cerkev je sicer tudi konservativna, kot vsaka cerkev, ampak v tem oziru bi se res lahko «reformirala». saj sedaj je popolnoma neodvisna od carigrajskega patrijarha.

— **Znameniti ruski baritonist Holodkov** uprizori s sopranistinja zagrebškega gledališča gđc. Vesel - Pollo jutri v torek, dne 22. novembra koncert v ljubljanskem opernem gledališču. Vstopnice se dobivajo pri operni blagajni.

Največja zaloga klavirjev in planinov v Ljubljani.

Tvrška J. Doleno, Ljubljana, Hilsbergova ulica 8, priporoča v nakup najboljših instrumente prvovrstnih tovarov po solidnih in smernih cenah.

**POLNOGUMIJASTI
OBROČI ZA TOVORNE
AVTOMOBILE
PNEVMATIKA ZA KOLESA
IN AVTOMOBILE
KOLESA
AVTOMOBILI
NAJCENEJE**

**J. GOREC
LJUBLJANA
GOSPOSVETSKA C. 14**

V trgovini

O. BERNATOVIC

Mestni trg 5

se dobe še po jako nizki ceni!

moške obleke	od 650 K naprej
Raglani	1100 " "
moške hlače	150 " "
damski plašči	550 " "
damski kostumi	600 " "
damske mod. obleke	900 " "
damska krila	300 " "
in kožuhovina	300 " "

Vse te stvari so na ogled o vsakem času.

„JADRAN“ d. z o. z. LJUBLJANA

DUNAJSKA CESTA 9

priporoča:

**kolonijalno in špecerijsko
blago ter žitne pridelke.**

Točna in solidna postrežba.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani, Stritarjeva ulica št. 2

Podružnice v Splitu, Celoveu, Trstu, Sarajevu, Gorici, Celju, Mariboru, Borovljah, Ptuju in Brežicah.

Delniška glavnica

K 50.000.000.—

Rezerve okrog K 45.000.000.—

Se priporoča za vse v njeno stroko spadajoče posle.

≡ Prodaja srečke razredne loterije. ≡

Kupuje in prodaja vse vrste vrednostnih papirjev, valut in dovoljuje

vsakovrstne kredite.

Cekovni račun v Ljubljani št. 10.509.

Brzovjavni naslov: Banka Ljubljana.

Telefon št. 261 in 413.